

Franckesche Stiftungen zu Halle

Dissertatio Inauguralis De Veterum Et Recentiorum Obtrectationibus, Veritatem Religionis Christianae Non Labefactantibus, Immo Confirmantibus

Scharp, Jan

Duisburgi, [1799?]

VD18 13003569

Caput II.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-217870

CAPUT II.

Praemonitis iis, quae *priori Capite* disputata sunt, nunc, quae *in genere* probavimus de *religionis Christianae veritate per Iudaeorum obtrectiones magis stabilita*, ad specialiora progredientes, per partes demonstremus.

§ I.

Criteria inter, quibus verum Messiam, *Θεάνθρωπον* et mundi Sospitorem, conspicuum fore, cum Prophetarum oracula, tum rei ipsius natura postulant, non postremum est *supernaturalis, ex virgine intacta, conceptio*, quod criterium, cum in Opt. Max. IESU inveniamus, illum Messiam profiteamur ac pia mente veneramur, de quo MOSES et *Prophetæ* praefati sunt.

Illud iam primarium nostrae religionis Caput maxime obtrectionibus suis petunt Iudaei, paulo accuratius examinandis, quo firmior stet Evangelicae narrationis, atque adeo coelestis nostrae religionis, inconcussa veritas.

Ordine vero ut mea procedat dissertatio, prius illorum Sophismata in criterium ipsum et Prophetarum oracula, dein vero in illius in IESU nostro adimplerionem, videbimus.

Ne tamen longus sim, varia mitto, quae a nonnullis huc adduci solent, oracula, sed de quorum genuino sensu, atque utrum recte huc trahi queant nec ne, inter optimos Exegetas disputatum fuit. Unicum vero, et maxime momentosum IESAIAE vaticinium, *Cap. VII: 14, הנה העלמה הרה וילדת בן, וקראת שמו עמנואל*; ex professo exponam.

Ab ovo autem, quod aiunt, ut rem exordiamur, posteaquam ACHAS, rex Iudae, bello petitus fuisset a REZIN rege Syriae et PEKAH rege Israëlis, Hierosolymae ab iisdem obsessae, atque mire cives anxii fuerunt et consternati; quo infaustissimo reipublicae statu Regem adit, ita iubente Numine, IESAIAS vates, monetque eum, seposito metu, sit securus, cum neuter hostium urbe potiturus esset, atque, ne fides ACHASI nutet, optionem illi dat petendi aliquius signi, quo et ipse et populus confirmetur, *comm. 11.* At vero ACHAS, hypocrita, insigne illud oblatum sibi beneficium respuit *comm. 12.* nec eiusmodi signum petere ei volupe fuit; vultu fidem suam maiorem esse mentitus, quam ut hisce faleris indigeret, re vera tamen, ne gloria Iehovae, miraculo novo, nationi suae appareret, et ut liberationis gratiam vel Baäl, vel sua ipsius prudentia, fortitudo et experientia apud cives suos iniret: in quam pessimi regis impietatem graviter invehitur IESAIAS, *comm. 13.* propterea quod, benigne adeo ad veri atque unius Dei agnitionem allectus, spreto, quod oblatum erat, signo, pervicacia et dissidentia non solum peccaret, sed et in alios maxime esset iniurius. Quapropter, quum in populo Iudaico multi adhuc darentur fideles, partim ad confirmationem illorum, partim ad convincendum Regem cap. seq. addit Propheeta, Deum, non obstante impietate ACHASI, editurum signum, quo instantis liberationis certiores redderet omnes, *intactam nempe virginem parituram prius filium, quam domus Davidica corruat unquam,* atque adeo nullus antea, quam signum illud edidisset Deus, de excidio stirpis Davidicae sit sollicitus. „Vos o Iudaei! (inquit Vates) vos praesertim prosapia Davidica! in animum revocate, quae de benedicto Mulieris femine, de Messia, inquam, Regis ex fa-

„ mi-

„ milia oriundo, praedixit olim Deus veracissimus,
 „ Nondum stetit promissis, quod suo quidem faciet
 „ tempore Deus ille noster: num igitur fieri posse
 „ putatis, ut hostis familiam Davidicam, quod illi
 „ intendunt, exstinguant? Certius est quam quod
 „ certissimum, fore, ut ipsi dudum perierint, cum
 „ hoc acciderit. Hoc enim, si forte vobis veterum
 „ haud intelligantur oracula, vobis a parte Dei si-
 „ gnum do et spei vestrae fulcrum, *virginem quan-*
 „ *dam, Regis Davidis stirpe oriundam, Dei miraculo,*
 „ *gravidam fore, illamque eum parituram esse filium,*
 „ *qui ceu aliter et eminentior David prioris vindex exs-*
 „ *stet atque assertor,* ita ut nunc omnis animo ser-
 „ pulus, omnis angor excidat prorsus.” Hunc e-
 nim oraculi sensum genuinum agnoverunt non soli
 veterum Iudaeorum Doctores, ut in sequentibus
 docebimus, sed nobis Christianis extra dubium po-
 suit MATTHAEUS Evangelista, C. I. 23. Nec insistere
 lubet quaestioni, utrum MATTHAEUS, an ipse Ange-
 lus locum attulerit: priorem sententiam tuentur ROB.
 BOYLIUS, *de filo S.S.* p. 98. GUSSETUS in *Vesperis*
Groninganis, p. 420. Sit ita: hoc tamen constat, lo-
 cum hunc tum temporis a tota Ecclesia Iudaica de
 Messia fuisse expositum, ita ut, nemine negante, ad
 illum provocare potuerit MATTHAEUS, quam in rem
 omnino consulendus cl. TILLIUS in *Commentario*, au-
 reo sane pro stabilienda Rel. Christi veritate opuscu-
 lo. Ceterum ne Auctorum nominibus et scriptis enu-
 merandis fucum facere videamur, conferantur, quos
 laudat cl. KOECHERUS in *Analectis*. T. I. p. 26, nec
 tamen, pro instituti ratione, praetermittendum, quod
 famosissimus liber *Told. Iesu* narrat, „ Servatorem
 „ nostrum illud IESAIAE apophthegma ad se adplicas-
 „ se, se esse illum, quem vates notavit, Messiam ex
 „ virgine natum, et hac ratione, additis miraculis,

„populum in suas partes traxisse,” quoad *thesin* igitur et usitatam tunc temporis exegesis IESUM Opt. Max. (atque adeo et Euangelistam) recte locum adduxisse innuens, quanquam *hypothesein* falsi criminetur.

§ 2.

Ad hanc vero, verissimam licet, vaticinii explicationem tumultuantur Iudaei, variis exceptionibus imperitam multitudinem ludentes; quarum prior est „de voce אֹת, quod de *signo praesenti liberationis a* „coniuratis hostibus REZIN et PEKAH, qui in praesenti Iudaeos adorti erant, accipiendum esse con- „clamitant, quippe quod non *miraculum* notet, atque „absurde de *signo* tot demum seculis post liberationem „eventuro explicetur.” Sic R. MORDOCHAI NATHAN in *Concordantiis* אֹת interpretatur per סִמֶּן *signum*, notam, memoriale, uti ABARBANEL, *Comm. in b. l. fol. 19. col. 3.* „Apposite loquitur Propheta אֹת „(*signum*) neque usurpat vocem נִס (portentum) „neque פֶּלֶא (*miraculum*) neque מִוֶּפֶת (*prodigium*.)”

Non equidem ille sum, qui negem, אֹת quandoque notare memoriale vel *signum*; saepius tamen ponitur pro re nova, inaudita, insolita, passim enim coniungi solent מִוֶּפֶתִים et אֹתוֹת *signa et miracula*. Deut. IV: 34. VI: 32. VII: 19. XIII: 3. XXVI: 8. XXVIII: 46. XXIX: 2. XXXIV: 11. ut et NEHEM. IX: 10. Ps. CXXXV: 9. IES: VIII: 18. IEREM. XXXII: 20, 21. Unde R. D. KIMCHI in *Schoraschim*, *Litt. A. fol. 4. col. 16.* אֹת quidem explicat per סִמֶּן *signum*, postea vero, Col. 210. fol. 43. Rad. יֶפֶת scribit, omne מִוֶּפֶת esse אֹת, sed non contra. Ita enim ille: „מִוֶּפֶת idem signifi-

cat

„cat quod אֹת, nisi quod vocula אֹת exstet, iis
 „locis, quibus non potest esse מֹפֶת, v. c. unus-
 „quisque super vexillum suum insignis. (Num. ii: 2.)
 „Et erit in signum foederis (Gen. xvii: 11.) in his
 „et similibus locis non posset esse significatio מֹפֶת.
 „מֹפֶת enim tale quid est, quod videtur, ut inde
 „certius evadat aliud quidquam simile ei, quod
 „adhuc videbitur. אֹת autem in eadem significati-
 „one accipitur, verum aliquando nudum denotat si-
 „gnum, quo sensu מֹפֶת nunquam venit.” Quod
 „autem nostro in loco אֹת non notet nudum signum,
 „sed stupendum prodigium, id indicat particula se-
 „quens הִנֵּה, Ecce, attentionem ad rem inauditam ex-
 „citans, quod ex antecedentibus ipse probat R. SA-
 „LOMO, „cum Propheta dicit, comm. 11. Profunda pe-
 „titionem vel eleva te ipsum in altum, ideo dicit Pe-
 „te tibi אֹת &c. quod Targumista exprimit:
 „יתעבר לך נס על ארעא”

Neque valet quod urgent, „signum confirmativum
 „tempore praecedere actualem divinarum five pro-
 „missionum, five comminationum executionem.”
 Hoc acriter defendunt Rabbīnorum plerique, quo-
 rum loca latinitate donata adscribimus, ne characte-
 ribus chartas, rebus potius destinatas, repleamus va-
 ni eruditionis ostentatores. Sic R. ABRAHAM BEN
 IEHUDA, Comm. in b. l. fol. 36. Col. 2. וְלִהְיוֹת
 „Ut respondeam haereticis; quale illud fuisset signum
 „ACHASO, quod plusquam cccc annis post accidisset?
 „R. MOSE ISSASCHAR LEVI, cognomine SCHERTEL, in
 „Letach tof. comm. in b. l. הפרשה &c. Sectio haec re-
 „pugnat verbis eorum (Christianorum) in interpretatio-
 „ne. ACHAS enim metuit sibi a duobus illis regibus, ne
 „occuparent Hierosolymas. Datum vero ei fuit signum,
 „unde confideret, ne occuparent. Quod si igitur signum
 „il-

illud fuerit, quod ipsi peribent, quale quaeso id signum fuisset ACHASO, quod eveniret post plusquam cccc annos? quomodo confirmaretur cor ipsius in eo, quod non accideret aetate sua? ABARBANEL denique Comm. in h. l. fol. 20. Col. 2. אֵין אָמַר &c. Quare diceret Scriptura: Ecce הָעֵלְמָה &c. de eo, quod futurum esset seculuris aevi? potius oportuit eam dixisse in extremo dierum aut simili phraseologia, quae tempus remotum expressisset.

Verum enim vero MOSI, diu refragato ingredi ad PHARAONEM, et dubitanti, an a Deo ad adeo potentem tyrannum, bonis avibus, mitti queat, *Exod. III: 11*, quo accedat confidentius, promittitur signum (ipso quidem nostro vocabulo הָאֵין longo tempore post eidem actu exhibitum, *comm. 12*, *Hec habebis signum, quod miserim te, nempe quum eduxeris populum meum de Aegypto, immolabis Deo in monte isto*. Sic, quum HISKIAE liberationem a SENNACHERIB iamiam instantem polliceretur Deus, proponit ei signum valde remotum, et longo intervallo post sublatam obsidionem eventu confirmandum, *IES. XXXVIII: 30*, itidem voce הָאֵין expressum. Neque aliter MICHAELAS et ELISAEUS Prophetae, *1 Reg. XXII: 28* et *2 Reg. VII: 2* confirmaturi, id, quod in praesens loquantur, esse verbum Dei, proponunt signa post editum vaticinium demum implenda, alter cladem Iudae et Israelis, alter mortem satellitis regii. Cui adicias velim, Spiritum S. ore Prophetarum loquentem per praedictiones rerum paulo post futurarum fidem sibi fecisse eventuum remotiorum; uti h. l. cum liberationem ab instanti periculo asserit, statim nascituri ex intacta virgine Messiae oraculum subiungit; nec praeter consuetudinem: SAMUEL namque, praedicendo repertos fore asinos, fidem facit vaticinio de SAULE Rege futuro *1 SAM. X. DANIEL expli-*
ca.

cato iam Regis somnio subiungit oraculum de Monarchiis *Cap. VII.* et de Messia, *Cap. IX.* Quin ipse noster IESAIAS, *Cap. XI.* prophetiae de excindendis Assyriis annectit insigne illud de virga e stirpe Isai proditura vaticinium. Nullum itaque scrupulum offendimus h. nostro in I., ubi IESAIAS ab una parte docet, „Qui aliquando maiora largiturus est, eaque „difficiliora, stupenda atque inaudita prorsus, illud, „quod minus est, scilicet ut liberemini a duobus „illis hostibus, non denegabit:” — ab altera: „Nihil metuendum est ab illis, qui stirpi Davidicae „interitum minabantur, quippe quae haud esset tollenda, donec ex illibata eiusdem familiae virgine „prodiret, quem DAVIDI promiserat Deus verax simul et potens, Messias exoptatissimus.” — Nec male cohaerent ista cum antecedentibus, *Com. 7-9,* quorum hic mihi sensus videtur non adeo, ut plerique questi sunt, difficilis: „Non consistet horum „Regum consilium, nec unquam rerum Iudaicarum „porituri sunt, sed ut Damascus est et manebit Syriae caput et metropolis, ita REZIN caput et dominator Damasci. Quod ad Ephraimitas: post LXV „annos non manebit ille populus ab Assyriis debellandus, quicquid iam nunc minitatur Ephraim; „interea tamen Samaria caput ut Metropolis Ephraimi, et PEKAH, REMALIAE filius, caput et Rex Samariae manebit. Vos autem, Iudaei! nisi credatis, nec ipsi diu manebitis incolumes, quam et tunc non peribit familia Davidica, usque „dum ex illa Virgo gravida filium pariat, qui sit „Θεάνθρωπος et divini favoris specimen luculentissimum.” — Atqui dices, quid ergo sibi volunt *comm. 15 et seqq.*? Mala praenuntiantur, quae Iudaeis incredulis, adeoque ex *comm. 9 non permanfuris*, successu temporis essent eventura, non quidem

C

per

per hos Syrorum reges et Ephraimitarum, sed per Assyrios et Babylonios, de quibus *comm.* 17 et 20.

Plura qui cupit, variasque Interpretum exegeset conferre studet, ALTINGIUM, VITRINGAM, et omnem tam veterum quam recentiorum in IESAIAM Commentatorum turmam adeat, non oblitus eorum, quae Belgico idiomate in hoc Caput, uti solet, id est docte et nervose, scripsit Doctiss. HASAEUS, Theol. Doct. et Amstelædamensium, vigilantissimus, ac iure Ecclesiastico, Pastor legitimus.

§ 3.

Maxima tamen Iudaeorum *מָרְעָה* est in voce *עלמה*, utrum virginem, an in genere iuvenkulam no-
tet, unde altera pendet quaestio, in qua omnis rei
cardo vertitur, num de Messia, an de alio quopiam
sermo sit. Cum vero hic mire discrepent Iudaei,
hac §., quid illorum docuerint Magistri acutissimi, vi-
debimus, sequenti, quid proprie *עלמה* sit, investi-
gaturi.

1.) *Primo* quidem; pars maxima Rabbiorum va-
ticiuium interpretatur de matre HISKIAE, quo IMMA-
NUEL esset ipse HISKIAS. Hanc tamen exegetin so-
lide refutat ipse ABARBANEL, *Comm. in b. l. fol. 20.*
Col. 1. דספן &c. Dubium primum est, quod si עלמה
haec fuerit uxor ACHASI, puer natus esset ipsius filius
HISKIAS. Atqui obstat, quod jam fuerit natus, ante-
quam edita esset haec prophetia. Ergo hoc non qua-
drat &c. Ad hoc iam respondeo ego, quemadmodum
modo explicavi, quod Immanuel non fuerit HISKIA, hic
enim natus erat 1X annos, antequam regnaret ACHAS
pater ipsius, coll. fol. 19. col. 3.

2.) R.

2.) R. SALOMO IARCHI ad uxorem IESAIÆ refert,
Comm. in b. l. fol. 450. col. 2. הנה העלמה &c. *Ecce*
 העלמה *uxor mea gravida est hoc anno, qui fuit an-*
nus quartus ACHASI, cui suffragantur ABEN ESRA in l.
 R. ISAAC in *Munim. fol. p. 185.* et MANASSE BEN
 ISRAEL in *Concil. p. 13.* Cuius expositionis inconve-
 nientiam cum senserit R. D. KIMCHI, hac duplici ratio-
 ne eam confutavit, העלמה ista uxor Prophetæ
 „ est, aut potius ACHASI, quod certum est: Quod
 „ si enim intelligeretur uxor Prophetæ, nuncupa-
 „ retur *Prophetissa*, ut C. VIII: 3. Insuper cum di-
 „ cit, plenitudo latitudinis tuæ, C. VIII: 8, enuntiat,
 „ quod filius futurus sit Regis.” Idem respondet
 ABARBANEL, fol. 19. l. l. „ *Raschi* explicat hoc הנה
 „ העלמה de ipsa uxore Prophetæ, et signum
 „ illud esset, quod paritura esset filium atque voca-
 „ tura nomen eius *Immanuel*, in characterem, quod
 „ Deus adiuturus esset ipsos ac liberaturus. Quæ
 „ interpretatio difficultate non caret, eo, quod
 „ ipsam, quam vocat עלמה, rectius vocaret *Pro-*
 „ *phetissam*, uti postea locutus est. Igitur rectius
 „ exponitur de uxore ACHASI, aut filia eius.” Re-
 gerit quidem R. ABRAHAM BAR IEHUDA, *Comm. in b. l.*
fol. 36. Col. 2. „ *Prophetissam* non nuncupari uxorem
 „ Prophetæ, nisi et ipsa iam prophetaverit, atque
 „ adeo illam, C. VIII, eo nomine insigniri, quod
 „ Spiritum S. statim ante conceptionem acceperit,
 „ et hoc ipsum fuisse illud אית.” Iam vero quam
 hæc dicantur sine ullo fundamento, facile con-
 stat, unde nihil mirum, quod nullos fere sequa-
 ces invenerit R. ABRAHAM, cum illa interpretatio vocis
 עלמה non tantum nostræ, quæ recte *Virgo* vertit,
 sit contraria, sed et Rabbinicæ isti, quæ per *iuven-*
culam; quia uxorem Iesaiæ tunc temporis adeo iu-

venem fuisse ac nullos liberos peperisse, atque adeo, quam Rabbinī vocant, *iuvenculam*, nullo idoneo testimonio fulciri potest.

3.) *Tertia* denique, quam ex dictis iam eruere licet, illa est *Kimchiana* exegesis, quam et ABARBANEL tuetur, nempe hic cogitandum esse de altero ACHASI uxore, vel de filia eiusdem. Ita enim *Don ISAAC ABARBANEL l. l.* דמות הור הוא אמרו הנה העלמה &c. „*Signum illud hoc est, quando dicit. Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabis nomen eius Immanuel, nempe quod uxor ACHASI, aut filia eius, qua delectabatur, conceperit ab initio inpraegnationis suae, idque FORTE nesciverit hactenus ACHASUS. Itaque indicavit ei, quod ea conceperit et paritura esset filium, et ipsa vocatura nomen eius Immanuel. Idque ipsi fore signum et characterem, quod Deus cum ipso futurus sit, eumque adiuturus ac erepturus è manu istorum regum,*” additis vero quibusdam, ita pergit: אבל העלמה &c. „*Sed עלמה fuit coniux secunda, quam duxerat ACHAS post matrem HISKIAE, et nazulus ille fuit huius filius. Aut עלמה, uti dixi, filia fuit ACHASI, quae fuit maritata exiguo hoc dierum spatio, fuitque minorennis filia Regis adamata antea illi. De ea vaticinatur, quod sit gravida, id quod hactenus ignoraverat. Lepide! at cui nasuto vaserrimi Iudaei non subolet vanitas? Inscius ipse, utrum filia fuerit, an uxor, secundas Regis nuptias finxit, de quibus ne קצו quidem apud Historicos, quorum nullus illam, aut alteram ACHASI uxorem, aut filiam illam, cum suo Immanuele filiolo, novit unquam; coniecturarum figmentis se ergo implicuit ABARBANEL, ex particula אולי FORTE cuilibet facile apertis. Hoc scilicet Christianos refutare dicit, audacter nempe fingere fabulam, et quicquid in buccam venit, eru-*

cta

etare impudentius. Quin, si vera fuisset, quam somniavit, historia, non tamen עלמה de marita scripsisset IESAIAS, ut deinceps videbimus. Liceat modo in antecessum provocare ad BEAUSOBRE, qui עלמה τῶν Graecorum παρθένος respondere evincit, *Remarques. p. 8*, unde et apud IOSEPHUM non nisi de virgine intacta, inviolata, intemerata, usurpari, auctor est OTTIUS in *Spicilegio, sive Excerpt. ex Iosepho, p. 2*. Ne addam, Hebraica, proprie vertenda, *virgo concipiendo praegnans et pariens filium*, male ABARBAN. de uxore iam actu gravida interpretatum fuisse.

Nec ipsum nostrum Rabbinum fugit interpretamenti sui imbecillitas, cum obiectionem quasi sibi finxerit ex *Cap. 8. Comm. 8.*, ubi est: *fore extensionem alarum istius plenitudinem latitudinis terrae Immanuelis*. Ad quae verba scribit, *l. l. fol. 20. col. 1.* „Cum vero Scriptura refert, Plenitudo latitudinis terrae tuae Immanuel, non id docet, Immanuelem fore dominum terrae, ut perbibent (Christiani) verum literalis Scripturae sensus est, transiuras copias SENNACHERIB per Iudam.” Adeoque terram tuam explicat de terra Iebudae, cuius latitudinem impleturae essent alae copiarum Assyriorum, a quibus nihil metuendum foret Iudaeis, nam Deus esset cum illis. Quae exegefi Christianorum obiectiones evitasse sibi videtur, qui Filium ACHASI, sive ex coniuge, sive ex filia, ignorant, cui Immanuelis nomen, vel qui ἀνώνυμος (praeter HISKIAM) terram Iudaicam possederit unquam, quippe quem ignorat omnis historia. Fumum lectoribus suis facit Iudaeus, quasi nos Immanuelem dominum fore terrae latissimae exculpamus e voce מלא et כנפיו, cum tamen plerique nostratium textum istum non aliter atque ipse ABARBANEL accipiant, et ממות כנפיו מלא non de amplitudine imperii Im-

manuelis, sed de *celeri adventu et copiis Assyriorum* accipiant, hac in re veterum exegesi secuti, nempe HIERON. in IES. L. III. fol. 17. col. 3, 4, et CYRILLI L. I. Orat. 5. Opp. T. V. fol. 99, 100; stat tamen, in quo cardo rei vertitur, רוּחַ et אֲרִיץ in regimine positum, atque adeo vertendum esse: *Exsparsio alarum eius replebit latitudinem terrarum TUARUM*, atque adeo Immanuel istius terrae dominum fore, quam copiae Assyriorum replerent; quod de fratre HISKIAE, ACHASI ex altera coniuge filio, vel ex filia nepote, verum fuisse, nec ipse affirmare sustinuit Iudaeus, cui, si חֲכָמֵי הַנְּצִירִים, quos vocat, *Christianorum Doctores* παρρησιαστικῶν convinceret, hoc unum demonstraret necesse fuit, nimirum, quod per עֲלְמָה aut *uxor*, aut *filia Regis* intelligatur, quod commentum unico, at infirmo, fulcro particulae אֲוִלִי FORTE suffulsit. Iam vero hoc commentum ipsi vocis עֲלְמָה significatui repugnare, sequenti § evincemus, quod si factum, ruunt Iudaeorum exceptiones vanissimae, et stat, Q. E. D., Religionis Christianae veritatem per illas non modo haud vacillantem, quin magis magisque confirmatam esse et roboratam.

Ceterum ad παρρησιαστικῶν aliorum de sensu quodam Typico, cum illo de Messia iungendo, quem sibi finxerunt GROTIUS ad MATTH. I. 21. EPISCOPIUS Instit. L. III. C. 13, modestius vero SOCINUS Lect. Sacr. post nonnullos veterum vid. HIERON. ad b. l. CLOPPENBURG. Diss. Sel. IX. SPANHEM. Dub. Euang. T. I. Dub. XXXIV, et MARCKIUM Dissert. Philol. Exeget. Exerc. XV. p. 515.

§ 4.

Omnem enim disputationis nervum ut incidant Iudaei, voci עֲלְמָה, quae virginem denotat, spu-
ri-

rium induunt sensum. Audiamus *Don ISAACUM. l. l. fol. 19. col. 3.* „Vocatur עלמה quia erat minorennis. „Puer enim minorennis dicitur עלם, Puella autem עלמה, sive ea virgo sit, seu maritata, nupta sive innupta. Dictio siquidem haec non determinat nisi annos.” *Coll. fol. 20. Col. 2.* Assentitur D. KIMCHI, *Comm. in b. l. fol. 450, Col. 2.* „העלמה non significat virginem, sed idem est quod נערה, sive virgo sit sive maritata. v. c. דרך גבר בעלמה, *viam viri in עלמה* (*Prov. XXX: 18.*) intelligitur hic maritata. Sic etiam de Masculo minorenni usurpatur vox עלם, v. c. בן מי זה העלם *Filius cuius hic est adolescens?* (*1 Sam. XVII: 56*)” Conf. Idem in *Sepher Schoraschim fol. 94.* et addas R. LIPMANN. *Niz-zachon, C. 225. p. 123.* Hoc nempe volunt, עלמה denotare femellam minorennem, etiam, nuptam, aut stupratam, non virginem solum, sive innuptam, quod ex unico SALOMONIS *l. laud.* probare nituntur: *Tria abscondita a me &c. viam viri in עלמה.* Sic *viam mulieris adulterantis, comedit et abstersit os suum, et, non, ait, operata sum iniquitatem,* ubi עלמה manifeste comparari dicunt mulieri adulterae castitatem iactanti, qua comparatione perspicue probari putant Iudaeorum polemici, quod עלמה denotet quoque *scortum et prostibulum.*

Verum enimvero ipsa hac comparatione contrarium potius evincitur: si enim עלמה notaret mulierem fornicariam, et quidem nuptam, idem absurde repeteretur, neque daretur collatio cum adulterina; quis enim ferret auctorem, hoc modo scribentem: „abscondita est via et modus agendi feminae adulterinae, namque eodem modo adultera viam suam abscondit.” Neque maiori iudicio quis „viam vi-

„ vi

„ri in potiundo scorto” inter res maxime incognitas numeraret, cum contra nimis ea nota sit atque istiusmodi propudia a corpore vulgando *Prostituta* nuncupentur. Quis ergo adagii sensus? — Possset quidem עַלְמָה, quod nonnullis placuit, *abstractivè* sumi, quod non inusitatum esse Hebraeis, norunt tirones; ita enim LXX ἐν νεότητι, SYMMACH. ἐν νεανίᾳ, vertunt; quasi dicat SALOMO, *vam viri in adolescentia* esse incertam, atque difficulter cognosci posse. Quo posito, cadit totum Iudaeorum glossema. — Regerit quidem ABARBANEL, fol. 20. col. 2, hanc non valere exegesis, quia עַלְמָה in fine non habet ם sed ה; verum non dicimus, in ipso textu extare nomen *abstractivum*, nec עַלְמָה *concretum* esse negamus, sed aliquando *concretum* loco *abstractivi* positum esse affirmamus. Nec tamen illud in loco urgemus: simplex enim verborum sensus videtur: „quemadmodum aquilae, et serpentis, et navis motus lenis est, et absque strepitu, sic tectas et claudinas esse virorum vias in fallenda virgine.” Aut, si malueris, „Scitu admodum esse difficile, „utrum puella adhuc vere עַלְמָה, sive *virgo* sit, an „sui copiam viro fecerit, cum non adeo facilis sit „custodia virginum, quin illam eludant absconditae „virorum artes, et, quas struunt, insidiae.” Quibus addere licet, *virgines* etiam saepe dici δούλως vel ἑρπυρινῶς, facta denominatione non ex eo, quod vera sint, sed quod esse videantur, aut quales se venditent. Sic Luna *luminare maius*, idolum et *Deus* aliquando vocatur, conf. SPANHEMIUS, *Dub. Evang. XXXIV. § 18.* Neque hoc *Virginis* nomen apud profanos est insolitum. Sic enim de PASIPHAE, iam trium liberorum matre, VIRGILIUS, *Ecl. VI.*

Ab! virgo infelix! quae te dementia cepit.

EU-

EURIPIDES in *Ione* παρθένον, et CAESAR de *Bell. Gall. L. V. virgines ductas* de corruptis, et TERENCE, *Adelph. Act. IV. Scen. 5. virginem* de muliere, post partum, dixerunt. Quare, cum Iudaei h. l. *עלמה* *maritam* esse asserunt, atque eodem perverso sensu locum IESAIÆ interpretantur, idem illi faciunt, quod mendaces Sophistae solent, qui, cum de re quadam disputant, assumunt illud, quod est in quaestione, ac *petitione principii* adversarium ludificant. Neque adeo indigemus mystica loci Salomonei explicatione, quam ex R. HAKKADOSCH, qui ante C. N. floruit, se depromisse ait PET. GALATINUS, de *arc. Cathol. Verit. L. VII. C. 15*, qui *via aquilae in coelis* Messiam esse dixerit, post *passiones coelos* petentem; *viam navis per mare medium* vitam Messiae, navis instar fluctibus et ventis agitatam; *viam serpentis super petram* regem Messiam, transeuntem per petram in resurrectione sua; *viam denique viri in עלמה* conceptum Messiae in utero *αειπαρθένου*. Quibus allegoriis mire delectatur SALMERO. *Tract. 31.* et HENR. HULSIUS in *Ultimis Salomonis*; (quibus tamen A. W. EISENBERG vel potius Cl. BASHUSIUS, Praeses, in *Diff. ad Ies. VII. 14, Servest. A^o 1720, p. 23*, allegorias morales praetulit, ita ut *via aquilae* sit superbia, *via serpentis* calliditas, *via navis* periculum, *via viri in virgine* verba blanda, quae proculus dat illita sesamo et papavere, ut castae virginis compos fiat.) Has quidem exhibilat ABARBANEL *l. l.* nec, uti videtur, immerito, neque bona causa tali auxilio, nec defensoribus istis recte defenditur. cf. Cl. MARCKII *Exerc. Exeget. Exerc. XIX. p. 292.*

Nec, perpensis, quae disputavimus, quid causae fuerit, intelligimus, quod viri ceteroquin doctissimi,

D

MER.

MERCERUS, FR. IUNIUS, et DRUSIUS, a Iudaeis decepti, concesserint, עלמה esse nomen aetatis, non virginitatis; nam quod SYMMACHUS et THEODOTIUS reddidere νεανίς, id in gratiam Iudaeorum, fraudem vero Christianorum fecere Apostatae isti duo. Ab AQUILA proprie vertitur ἀνέρπυφος, unde optime HIERON. in b. l. *Quantum mea fert memoria, nunquam me arbitror עלמה de muliere nupta legisse, sed de ea, quae virgo est. Ita ut non solum virgo sit, sed virgo iunioris aetatis et admodum iuvenis*, qui et affirmat, Punico idiomate, quod ex Hebraeo manavit, עלמה proprie denotasse virginem. Agmen claudat GALATINUS l. l. „Tria sunt, inquit, apud Hebraeos „ vocabula, idem fere significantia, nempe נערה „ בתולה et עלמה נערה enim solum aetatis re- „ spectum habens puellam, sive adolescentulam signifi- „ cat, tam virginem quam corruptam. בתולה „ vero ad virginitatem duntaxat respectum habens, „ virginem significat, sive adolescentula sit, sive anus. „ Sed עלמה utrumque respectum habens, ad ado- „ lescentiam nempe, et ad virginitatem, et adolescen- „ tulam et virginem notat. Quapropter mulier, sive „ iuvenula sit, sive annosa, quamdiu virgo est, „ נערה appellari potest. Quamdiu autem iuven- „ cula est, sive virgo, sive corrupta sit, בתולה nuncu- „ patur, עלמה autem nulla vocari potest, nisi et iu- „ vencia sit et virgo intacta.”

Denique duo argumenta addere licet ex ipsis Iudaeorum disputandi principiis, ab eorum nemine non concessis, nempe

I Quoniam העלמה cum ה initiali emphatico ten occurrit in S. S. Gen. XXIV, Exod. II et Ies. VII, prioribus autem duobus locis, ex ipsorum voto, designet

signet virginem iuvenem intactam, necesse est, idem significatum tertius quoque locus contineat. Quibus addas locum evidentissimum, *Cant. VI: 8*, ubi distinguuntur מלכות Reginae LX, שמנים פלגשים Concubinae sive Pellices LXXX et עלמות Virgines innumerae. Quo tamen loco ה initiale non adscribitur; intelliguntur autem virgines iuenculae intactae, e quibus concubinas Rex eligeret.

II. Quod et IESAIAE in loco virginem significet, ipsorum antiquissimi probant interpretes. Targumim nempe ONKELOSII et IONATHANIS, ut et versio LXX Interpretum et Syriaca. — Nec male urgebis ipsum masculinum על in S. Litteris non nisi de coelibe adolescente, qui cum nulla rem habuerit, unquam esse adhibitum. Conf. Cl. IAC. GOUSSETIUS, Theologus quondam Groninganus, in *Ternione Controu. adv. R. ISAAC CHIZZUK*.

§ 5.

Restat, ut ea, quae diximus, ex etymologia vocabuli עלמה extra omne dubium ponantur, quod iam a multis factum est, post SIXTINUM AMAMAM, *Antibarb. bibl. L. III. p. 595*. Sufficiat ergo notasse, vocem עלמה derivatam esse a rad. Hebr. על, quae in *Niphal* significat latitavit, absconditum fuit: unde עלמה ea sit, ex mente AMAMAE, cuius pudicitia adhuc salva, sive occultata sit, per nuptias nondum cognita, qualem Romani, sollemni verbo, virginem signatam dixerunt; in *Lege Maenia Sacra signata, vel incorrupta*; ita et NONNUS, quin et PRUDENTIUS in *Apotheosi*, ipsam Domini matrem virginem signatam dixit. vid. I. HILDEBRANDI *Antiquitt. p. 110*, Phrasis Hebraea est virgo incognita, irrevelata;

2a; עלמה, opponitur mulieri cognitae, revelatae; novimus quid in Bibliis sit *revelare pudenda mulieris*, hinc vocem ורנה *scortum*, Gen. XXXIV: 31. Targumista vertit per נצקת נצקת *prodeuntem foras*, quomodo apud Chaldaeos vulgo audivisse prostibula, notavit ELIAS in *Mesurgemam* rad. נצק. Nempe (et hinc plerique causam denominationis deducunt) Iudaeis in more fuit, virgines suas in interiori parte aedium asservare, quo procorum oculos effugerent, nec, nisi prostitutae, exhibant foras: huius moris aperta vestigia exstant 2 *Maccab. III: 19* et 3 *Maccab. I: 15*, ubi et *Thalami* occurrit mentio, et merito deridendus BELLARMINUS, qui de nescio quibus Iudaeorum monasteriis somniat antiquitatis imperitus. *Thalamus* autem erat penetrale educationi et asservationi virginum dicatum, ubi, praeside matre vel inspectrice, lanae deditae fuerunt, neque pedem iis efferre permittebatur, nisi ad propinquos, comitante nutrice, fene, vel eunucho, quod ex EURIP. *Phoen. v. 1636*, uti et variis PLAUTI et TERENTII locis notissimum. Huiusmodi *Thalamus* inde dicebatur παρθεών, EURIP. *Phoen. v. 88*, et ap. POLLUCEM in *Onomastico* Σαλαμενομένη pro virgine dicitur: conferendus STATIUS. *L. I. Theb.*

*Nec mora praeceptis, cum protinus utraque virgo
Arcano egressae thalamo.*

Non immoror iis, quae lippis et tonforibus, quod aiunt, sunt nota, cum alia habeam, quae addam. Quo enim facilius domi continerent filias suas Hebraei, utrique pedi non procul a calceo iniiciebant compedes seu annulos, exiguo intervallo catenulis connexos, qui inter eundum collisu clarum edebant sonum, quales et gentibus in usu fuisse docet PLINIUS, *Hist. Nat. L. XXXIII. C. 12*. Mentio fit earum *Ies.*

III:

III: 16. *Filiae Sionis ambulando et plaudendo in pedibus suis tinnunt*, et *Comm.* 18. *recedere faciet Dominus gloriam compedum*: ingenti enim luxu conflati erant ex auro vel argento, quo lubentius se iis ligari paterentur puellae, persuasae, dari istas compedes sibi in ornamentum: re tamen vera dabantur, ne discurrerent vinculis impeditae, et perpetuo tinnitu ut resciscerent custodes, quo tenderent: neque aliter Hebraeis, quam Graecis, ubi *κακῶς ἀνέειν ἥτις ἐκ ἐσδοῦ μένει*, male audiebat, quae domi non maneret. EURIP. in *Troad.* v. 644. Hanc illarum catenarum causam fuisse docent ABARBANEL in *IES.* Fol. 10. Col. 3. et D. KIMCHI in *Schoraschim.* Fol. 93. Col. 370. Aliam superaddit MAIMONIDES, *Comm. ad mass. Schabbas.* C. 6. „ *נָעִלִים* idem sunt, quod *עָקִים* forma alicuius armillae. Inter illa gestabant catenulas. Iis autem or-
 „ nabant se virgines, ne graderentur passus maiores
 „ et obveniret detrimentum virginitati ipsarum.” Conf. Idem *Hilkos Schabbas.* C. 19. Nec finis curarum: Compeditibus enim accedebant *נָעִלִים גְּדִילִים* i. e. calcei subere subtrati atque elevatissimi, ut indutae iis vix subsistere, aut certo passu ingredi possent ad-eoque sponte sua manerent domi: neque tamen luxus aberat, quoniam, teste ABARE. l. l. ex *Mass. Schabbas.* C. 6. *iniecerunt myrrham et balsamum calceis istiusmodi שְׂדֵיזוֹ מְטִילֹת מִיָּד וְאַפְרָסְמוֹן בְּמַגְעֵלֵיהֶן*. Abusum istum, non vero usum damnavit Deus, IES. III, qui et p̄iscis Christianis remansit, unde AMBROSIVS, *de luxu.* Disc. 25. vincula vocat et calopoedia aut grallas erepidas mulierum elevatas, addens: *in quibus ipsae, cognoscentes suam naturam inquietam et vagabundam, pedes insigunt, ut in carceris sui domo possint retineri facilius. Et per hoc constat, quod reprehendendae non sint illae, quae elevatissimas erepidas gestent, laudandique viri, qui illis tales permittunt.* In-

Interim non praetermittendum, quod *VRIEMOET ad Dicta Classica V. T. T. II. C. IX.* de notione vocis עלמה pro occultata dubium moverit ex eo, quod *Gen. XXIV. Exod. II. et Ps. LXVIII: 26.* ritus ille *virgines occultandi* non tam antiquus videatur, quam usus vocis עלמה (in quibus vir cl. non satis distinguere videtur inter *dies festivos Ps. LXVIII*, et *mores quotidianos*, uti et inter *mores rurales et pastorales*, et inter *urbanos, magis compositos*, quos ex *Maccabaeorum libris* supra notavimus) uti ex eo quod עלמא etiam in masculino dicitur (de quo et notio *non relegendae nuditatis* valere potest, uti et illud vocabulum עלם non nisi de adolescente coelibe, sed qui *innocentiam suam servavit*, proprie adhiberi ex *Cl. Gousseto § praeced. observavimus*.) putat ergo vir Clariss. علم usitatum esse *de naturae stimulis cum pubertate coniunctis*, atque adeo غلام esse *virginem nubilem* et غلام iuvenem *plena aetatis*, quam suam sententiam ex *Chaldaeorum עלמא crescere, robur acquirere, confirmare* studet. Atque sic tamen urget, quando עלמה simpliciter adhibetur, nullo addito matrimonio, aut violatae pudicitiae indicio, semper innui *iuvenulam, plenis quidem nubilem annis sed intactam et virginem*, quod ex *constanti in S. Letteris usu* probat. Conferas interim de verbo علم sensu *obsignandi* magnum *ALB. SCHULTENS. ad Prov. XXX. p. 466.*

E digressionem in viam redeamus: fatis iam superque demonstravimus, vocem עלמה vi originis suae, et consuetudinis Iudaeorum, atque ex indole vaticinii Iesaitici non aliter, quam per *virginem intactam* esse vertendam, atque adeo maximum illud religionis Christianae fundamentum, quod iure ex isto oraculo peti solet, per Iudaeorum obtrectiones minime vacillantem, sed magis confirmatum esse et stabilitum.

Q. E. D. § 6.

§ 6.

Alteram tamen audire partem ipsa lex aequi postulat. quare Rabbinorum obiectiones, quamvis de nihilo sint, paucis examinare lubet.

1.) Primo urget laudatus illorum hyperaspistes A-BARBANEL, particulam הנה *Ecce* semper et ubique designare *tempus praesens*, aut saltem *valde propinquum*, adeoque locum IESAIAE non de Messia, post tot demum secula venturo, explicari posse. fol. 20. col. 2. Quis vero adeo stipes, ut nesciat, plerisque in locis הנה particulam esse attentionis exhortatoriam? Verum ut suo hostem iugulemus gladio; non fugit enim Iudaeum, Doctores suae gentes varia, ubi הנה occurrit, oracula de Messia interpretatos fuisse. Sic Targumista ZACH. III: 8 et VI: 12. *ECCE ego adducens servum meum Tzemach* et *ECCE vir Tzemach nomen eius de Messia* intelligit, quin IEREM. XXIII: 5. *ECCE dies venientes, dixit Dominus, et suscitabo ipsi Davidi germen iustum &c.* παραφράζει: ואקים לדור משיחא רצדיקא *Et suscitabo Davidi Messiam iustum*. Ipse scribit DON ISAAC ad IES. LII: 13. *ECCE prudenter aget servus meus.* Comm. in IES. Fol. 78. Col. I. „Certe, te IONATHAN BEN UTZIEL explicat prophetiam „ istam de Messia olim venturo, quae etiam sententia „ est Sapientum beatae memoriae &c. Vidi quoque „ interpretationem quandam R. NACHMANIDIS in h. l. „ de Rege Messia &c. Verum RASCHI, R. IOSEPH „ KIMCHI filiusque eius R. DAVID KIMCHI ad unum „ omnes exponunt eam de Israelitis.” Scivit ergo vir doctus, hypothesin suam de voce הנה omnibus suis non probari, ipse tamen, illorum exegetin respuens, sui haecenus est similis; at, quid, si regulae suae hermeneuticae immemor ipse nobiscum faciat, e-

iusdem Operis *Fol. 64. Col. 1, 2*, ubi ad *IES. XLII: 1. ECCE servus meus*: post enarratas et refutatas aliorum sententias, ipse tandem concludit, *וְהוּא הַמְּשִׁיחַ* locum hunc agere de Messia venturo, uti et *Fol. 35. Col. 1, 2. IEREM. XXXIII: 14, 15. ECCE dies venientes* &c. de diebus Messiae intelligit. Mendax ergo Iudaeus, nec sui memor, cum *וְהוּא* non nisi de *praesenti*, aut *iam instanti tempore* adhiberi, nostro in loco, ex tripode quasi affirmat.

2.) Altera, qua l. l. in arenam profiliit, haec est obiectio: „Cum dicit: *העלמה הרה*, dictio „*הרה* loquitur de praesenti, quae iam *tunc erat gravis*, non quae talis futura esset post sexcentos annos. Si Propheta de futuro loqui voluisset, utique „dixisset *וְהָיָה*, quemadmodum (C. VIII: 3) *וְהָיָה יְמֵי* „*בָּן*.” Incusat nempe MATTHAEUM, qui in Futuro habet *ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν*, C. I: 23. Pudeat ABARBANELEM dicti sui. Posito enim, quod recte se habeat Grammatica ipsius assertio, nempe quod *הרה* sit formae praeteritae, non sequitur tamen, quod significationis etiam sit praeteritae, vel praesentis. Quid enim tritius, quam *Praeteritum* Hebraeis poni pro *Futuro*, maxime in re certo eventura, et quam vates in ecstasi sua oculis quasi vidit, ac si praesens esset? His insistere non opus est. Sed scivit vir Hebraeus, *הרה* non esse *Praeteritum*, sed (quod huius Cap. § 3. iam innuimus) nomen *fem. gen.* et coniunctum cum *וילדת* ad literam verti debere: *Ecce virgo concipiendo praegnans et pariens filium*. Iam inter *הרה וילדת* et *עלמה* *ἐλλειπτικῶς* intelligitur verbum substantivum, idque in futuro enunciandum, quod manifestum ex verbo sequenti *וּקְרָאתָ*, ubi Praefixum *ו* *Conversum* esse, ipse non audet inficiari ABARBANEL, quod

quod si sit conversivum, verbum suppressum antecedens itidem significationis erit futurae, ut ex Grammaticis notissimum. Nec ad LXX provoco, qui habent ἐν γαστρὶ ἀνίσταται καὶ τέξεται υἱόν, sed pudeat, inquam, ABARBANELEM, cum suum RASCHI i. e. Rabbi SAL. IARCHI, quem Iudaei פלשנרחה *interpretem* κατ' ἐξοχὴν vulgo nuncupant, legit (*Glossa in b. l. Fol. 450. Col. 2.*) monentem: דחה' לשון עתיד הוא, i. e. דחה' est vocabulum FUTURI temporis.

3.) Certissimum pro re sua argumentum inde sumi existimat, quod nullus omnino vocaverit IESUM Nazarenum nomine IMMANUELIS, ne mater quidem ipsius, quodque nec postea eo nomine fueris nuncupatus. — Verum dudum ad hanc obiectionem a nostris responsum fuit, quod h. l. repetere, brevitatis studio, non vacat; ubivis enim apud Theologos, sive dogmaticos, sive polemicos, obvium: summa rei huc redit, nomen Immanuelis non esse nomen proprium, sed nomen, quod dicunt *naturale*, sive δεικνύον, utriusque naturae unionem, et officium Mediatoris Deum inter et homines, designans, quod cum et nomine proprio IESU designetur, illud nominis *naturalis* IMMANUELIS παραφρασινόν fuisse, quod ab Angelo iussu et in circumcisione ei impositum fuit ישוע nomen proprium. Plura qui cupit, adeat GUSSETUM in *Cbissuck Emuna. Part. I. C. 45. n. 19. et P. II. C. 2. n. 1.*, Commentatores in IESAIAM, et omnium instar c. VI-TRINGAM *T. I. Fol. 183*, et in *Observ. Sacr. L. V. p. 1.* WAGENSEILIUM, *Tel. ign. p. 381. et Dissert. singulari*, quae exstat in *Tbes. Disputat. T. I. Fol. 691.* PHEIFFERUM *Quinquagena locorum V. T. Opp. Crit. p. 468*; neque praetermittendus ALTINGIUS, qui *Opp. T. V. Heptade III Dissert. fol. 63*, hoc peculiare habet, CHRISTUM hoc nomine non adeo designari, ut

Θεάνθρωπον, sed ab officio mediatorio coniungendi
 Ecclesiam cum Deo. Equidem, num haec recte
 se habeant, affirmare non ausim, quia nostro in loco
 nomen עֲמִנוּאֵל manifesto *futuram incarnationem* re-
 spicit, attamen aequae, vel potius multo, minus ne-
 gaverim, officium mediatorium hoc nomine contine-
 ri; quod si verum, luce clarius constat nominum
 עֲמִנוּאֵל, et יְשׁוּעַ aequalitas; *hoc* enim ab *effectu*,
 scilicet a remotione eius, quod conciliationem im-
 pedit, *illud a forma*, sive ipsa hominum cum Deo
 conciliatione, desumptum fuit. Conf. etiam ERNESTI
Neue Theol. Biblioth. Vol. IV. pag. 91. Excipit qui-
 dem Don ISAAC, l. l. „Haec inania verba esse, si-
 „ quidem de nomine *naturali* non diceret Scriptura:
 „ וְקָרָאתָ שְׁמוֹ עֲמִנוּאֵל *Et vocabis nomen eius Im-*
 „ *manuel*, verum de nomine *univoco*, quod conveni-
 „ ret ipsi, ut vocaretur eo. De nomine *naturali*
 „ dictum fuisset הוּא שְׁמוֹ, *Hoc est nomen eius*, ad-
 „ eoque dicendum ipsi fuisset הָיָה שְׁמוֹ עֲמִנוּאֵל
 „ *Et erit nomen eius Immanuel*, non וְקָרָאתָ שְׁמוֹ
 „ *Et vocabis nomen eius &c.*” — At, o bone! osten-
 das, quaeso, ACHASI, qui Immanuelis nomen sibi
 proprium gessit, filium vel nepotem: nonne, quae
 fastu grammatico affers, maiore iure Nos *inania ver-*
ba dicimus? En, quibus obmutescas, S. S. loca.
 De Urbe Hierosolymitana legitur, IER. I: 26. *Et post-*
ea יְקָרְאָה vocabitur ibi Civitas Iulitiae, Civitas fide-
lis, IEREM. III: 17. *Tempore illo יְקָרְאָה vocabunt Hie-*
rosolymas Solium Domini. ZACHAR. VIII: 3. וְנִקְרָאתָה
Et vocabitur Civitas veritatis, et Mons Domini Exer-
cituum, Mons Sanctitatis: quibus in locis nullus un-
 quam nomina inpositiva, sive propria, quae *univoca*
 dixit ABARBANEL, somniavit; sunt ergo nomina, quae
 dicit *naturalia*, atqui tamen ubique de iis ver-
 bum

bum קרא occurrit: plura ex IES: IX: 6 et IEREM. XXIII: 6. addere liceret.

Instant Iudaei: „Nominis impositionem h. l. de-
„ mandari Parenti, nec indefinite dici יקרא aut יקראו,
„ adeoque nomen haud esse *naturale*.” Verum re-
spondemus.

α.) Etiam C. VIII: 3. Parenti iniuncta fuit nomi-
nis impositio, attamen nomen, cuius mentio ibi fit,
non *proprium*, sed *naturale* fuisse, omnes ad unum
fatentur Rabbini.

β.) De forma vocis non adeo constat, ut indubi-
um sit, cuinam partes imponendi nominis IES. VII
iniungantur. — ABARB. 2 Sing. Masc. putat ת illud,
non ת fem. Fol. 19. Col. 3, 4; scribit enim de loco
nostro, וקראת שמו שב אל אהו ויהיה התי וקראת
תו הנכה לא תו הנכה Et vocabis nomen eius:
Convertit se ad ACHASUM, atque ת illud est ת sec.
Perf. non ת Fem. — E contrario KIMCHI Feminini-
um esse asserit Fol. 150. Col. 2. וקראת על אמו
היא אומר ויהי מנהגם כי האמות היו קוראות
שם לבניהן Et vocabis: Hoc ad matrem eius di-
cit, quoniam mos erat, ut matres imponerent nomen fi-
liis suis. Non tamen omnia vere dicit: mos quidem
ille obtinuit, uti patet ex Gen. XXXV: 18 et Luc. I: 60,
sed non nisi consensu vel concessione patrum, cum
paterni imperii esset filiis indere nomina. — Aliud
plane docuit ABEN ESRA, qui quidem ת illud Fem.
esse putat, sed tertiae Perf., ut positum sit קראת pro קראת
vocabitur, quemadmodum et Deut. XXXI: 29. Sic קראת
pro קראת Exod. XV: 16, et קראת pro קראת Levit. XXV:
21. Hinc MATTH. I: 21, plerique Codd. habent κα-
λέσαι, ut et Syr. et Vulg., tuentur hanc lectionem
IUSTINUS, EPIPHAN. CHRYSOST., eamque retinuit in N.
E 2 T.

T. suo STEPHANUS. Vid. MILLIUS ad h. l. Nec aliter instituunt A MONTANUS, PAGNINUS, MUNSTERUS, cett. — In N. T. Leusdano, uti et in Alexandrina V. T. Versione retinetur καλέσεις, quod pauci habent N. T. Codd., nec nos adeo magnam causam dari videmus, quo minus קראת statuamus esse 2. Sing. Fem. Praet. Quae forma verbis לא in persona ista ordinaria est. Sic Propheta apostrophem facit, matremque alloquitur. *Ecce virgo gravida et parturiens filium! Tu autem, ô Virgo Mater!, nomen eius vocabis Immanuel.* Si autem קראת 3 Perf. sit, etiam ad Matrem referatur, vel si mavis, ad Spiritum S. — רוח enim saepius Fem. est, — ubi notanda maxime exegesis R. SALOM. IARCHI, qui ita וילדת בן וקראת שמו רוח הקדש תשרה עליו *Et pariet filium, et vocabit nomen eius Spiritus Sanctus, qui descendet super ipsum.* in Gloss. in b. l. Fol. 450. Col. 2.

4.) Pergit APARBANEL obiciendo, oraculum IESAE nostrum IESUM non respicere posse, cum dicat, *antequam sciet puer reprobare in malo, et eligere in bono.* „Hoc enim (ait) contrarium est illi, quod tradunt „Christiani, IESUM, ex quo natus esset, perfectissimum, me sapientem fuisse, &c.” mitto, quae addit, blasphematum in Opt. Max. Servatorem plena, cuncta vero homine Iudaeo, doctrinae Euangelicae imperitissimo, et a rebus Christianis ἀμυσηπιάτω, dignissima. — Quid responderi debeat, habet SPANHEMIUS noster, *Dub. Euang. XXXIV. § 39.* Quid vero de sapientia, et ignorantia CHRISTI, qua hominis, statuendum sit, post LUCAM C. II: 52, videre est apud EPIPHAN. *de Haeres. L. III. fol. 420.* AMBROS. *de Incarnat. Dom. Opp. T. II. Fol. 184.* ATHANAS. *contra Arian. serm. IV. Opp. T. I. Fol. 258.* GREG. NAZIANZ. *Orat. XXX. Fol. 595.* eiusque fratrem CAESARIUM *Dial. I.*

Ob-

Obiect. 10. Fol. 1097, 1099. AUGUST. de Peco. L. II. C. 29, et in Ps. XXXIV, Conc. 2. Opp. Tom. VII. Fol. 153. Col. 3 et Tom. VIII. Fol. 56. Col. 1. et, post illos, apud omnes fere Theologos recentiores. Sufficit in Iudaeum notasse, *nescire bonum et malum* phrasi sacra significare *infantiam*, Deut. I: 39, IONAS IV: 11, atque hinc *scire reprobare in malo et eligere in bono* aetatem virilem et consummatum rationis usum, unde et TELEMACHUS HOM. in Odyss.

Ἡδὲ νοέω καὶ εἶδα ἐκαστα

Εὐθλάτε καὶ τὰ χεῖρα.

Cetera, quae addit ABARB. de signo post 30 annos eventuro, quam cramben identidem recoquit, et de comminationibus in contextu, uti iam supra refutavimus, ita mediocriter peritus tam parvi faciet, ut nos non amplius detineant: hoc tantum si addideris, ipsos Rabbinos per URIAM C. VIII: 2, illum, de quo IEREM. XXVI: 20, qui 6 annos IESAIA posterior fuit, per ZACHARIAM, illum templi secundi Prophetam, qui 300 annis IESAIA iunior fuit, intellexisse, sic ut eosdem Iesaiæ aequales fuisse, vitam autem, ad IERHOIAKIMI, alterum ad DARIi tempora protraxisse, fabulentur. Sententia plane diversa ab illa CL. LIGHTFOOTI, qui eosdem quidem, sed Deum ipsum ad testes eos provocantem, existimat. Recte igitur WAGENSEILIUS, l. l. p. 461, „si Iudaeis (*inquit*) neuti-
„ quam absurdum est credere ad plenam fidem faci-
„ endam signo, quod ACHASO Regi oblatum fuit,
„ quodque in pueri cuiusdam nascendi procreatione
„ consistebat, provocari ad testes, qui multis seculis
„ ACHASO, illoque signo fuerunt posteriores: neuti-
„ quam quoque vel ob hanc, praeter alias, quae a-
„ libi offeruntur, rationes, absurditatis accusare pos-
„ sunt Christianos, si ipsum à Deo ACHASO oblatum
„ signum in aliam, quam qua ACHASUS vixit, aeta-
E 3 „ tem

„tem coniiciunt, atque puerum, tum praedictum, „post aliquot demum secula a Matre editum esse, „contendunt.” — Alii tamen Rabbiorum et alia regefferunt, quibus breviter respondeamus, necesse est.

a. Utget nempe R. MOSE ISSASCHAR in *Leekach zof*, quod non dicitur עלמה absolute, sed העלמה, ita ut de praesenti quadam, quae adstabat, sermo sit, quam digito monstravit vates, eodemque modo disputat R. LIPMAN *Nitzach. C. 224. Fol. 124.* Verum quis nescit, ה' הדיערה *He cognitionis*, quod *Emphaticum* vulgo dicunt, non semper de re poni, quae omnium in oculos incurrit, et digito monstrari potest, aut de qua in antecedentibus sermo fuit, sed saepe designare rem, vel personam unam, certam, et κατ' ἐξοχὴν intellectam, ita ut N illud non semper sit ἀναφορικὸν vel δεικτικὸν, verum saepe indicet ἐξαιρετικόν τι in subiecto. Sic h.l. vates voce העלמה determinavit ἀντιωνομαστικῶς virginem illam, electam inter myriadas, Messiae matrem, quam Angelus κεχαρισμένην et εὐλογημένην ἐν γυναιξὶν vocavit, *LUC. I: 28.* quasi dicat: *Ecce, virgo illa, dilecta Deo, gravida et pariens filium vocabit illum Immanuel.*

b. Sibi autem de plena victoria gratulantur Rabbi MOSE et LIPMAN, cum exinde nostram cadere sententiam assirment, quod hicce puer habuerit *pazrem*, quia dicitur, *C. VIII: 4, antequam sciat puer vocare.* מי אב *Mi pater!* — Nodus hic admodum torfit illos ex Patribus, qui (hi enim plerique fuere) *Caput VIII.* non *historice* sed de *visione; Prophetissam de Maria;* ipsiusque *filium de Messia* interpretati sunt. Verum perperam Iudaei, et, qui eos secuti sunt, Patres, *C. VIII: 1-4.* connectunt cum *Cap. VII.* Ibi enim de *IESAIA* agitur, qui vere cum uxore coit, fi.

filiumque ex illa sustulit, hic vero de filio virginis. Adeoque puer iste ex Prophetissa probe distinguendus est ab Immanuele, et puer, qui diceret **אֲנִי**, totus quantus, alter est ab illo **הָאֵל עִלְמָה** filio, seu Messia promisso. Rationes in promptu sunt. 1.) Nomen est diversum; ille enim appellatur **מָהֵר שְׁלֵל חַס בָּז** *Maher Schalel Chas Baz*, hic vero **עִמְנוּאֵל** Immanuel. 2.) Ille dicitur *filius Prophetissae* ex legitimo coitu, hic vero *filius virginis*. 3.) Hic *terrae Dominus*, ille *non item*. 4.) Filius ex **עִלְמָה** promittitur in signum *conservationis domus Davidicae*, filius Prophetissae nomen accipit in symbolum *destructionis Damascus et Samariae*. Neque fugit hoc LIP-MANNUM C. S. probe scientem, quod ABARBANEL eandem, quam nos, sententiam uberius demonstrasse, et utrumque filium plane diversum esse, solidis argumentis evicerit. *l. l. Fol. 20. Col. 1, 2*: Cuius auctoritas tanta apud suos, ut **הַחֵם הַשְׁלֵם** *Sapientem*, sive *Doctorem perfectissimum* vulgo eum nuncupare soleant; nec, si cum aliis comparetur, prorsus immerito; eum licet hac in dissertatione minime talem repererimus, odio nempe in Christianam religionem, et partium studio nimis *δυσχερόντα*.

§ 7.

Theologiae Dogmaticae Caput si scribere instituissem, argumentis ex re ipsa petitis, iis, quae diximus, pondus adderem. *Hominem* fore Messiam credunt Iudaei; iam vero illum *Santissimum* futurum praedixit DANIEL C. IX, quod quidem Caput ad Messiam referunt R. BARACHIAS in *Baresch. Rabba ad Gen. XVIII: 14*, MAIMONID. ad DAN. IX, nec contu-

liste

hisse pigebit, quae ex nostro ABARB. aliisque conges-
sit EISENMENGER in *Iudaismo detecto*, Part. II. p. 649.
Qui vero Sanctissimus esse potest, qui **בשר ודם**
vulgari sorte natus sit? omnes enim, qui naturali
conceptione nascimur, **טמאים**, polluti et inquinati
nascimur, IOH. XIV: 4, aut quomodo pro peccatori-
bus intercederet Messias ipse peccator? nonne ipsum
intercessorem peccati argueret, qui ne iobo peper-
cit, piorum accusator **שטן**? nonne denique omnis in
Messiam fides, ac tota, quae illa nititur, religio,
lubrica sit, ridicula et idololatrica, si non, nisi merus
homo *ἐν γὰρ χοῖνός*, non vero *ὁ κύριος ἐξ ἑρᾶν* exspe-
ctandus fuisset? vid. Cl. MICHAELIS *Diff. de nomini-*
bus CHR. § 4, ubi ad hominem disputare discas ex
iis, quae excerpfit vir Cl. ex Vett. Rabb. Commen-
tariis ad verba; **ישראל נישע ביהוה** *Israel liberatur*
per Iehovam, Deut. XXX: 29. IES. XLV: 17.

Sed haec missa facientes, vaticinii enucleati vindi-
citiis finem imponemus hisce duabus observatiunculis.

a.) Prior est, quod, si ipsa Iudaeorum scripta per-
lustramus, hic illic aliquid saltem occurrit, quod
absconditae veritatis, quae olim erat in confesso, pro-
dit vestigia. Sic enim NEZACH ISRAEL, C. XXX.
fol. 43. col. 1. locum adduxit ex *Medrasch Rabbob*,
fol. 27. col. 2, quo traditur, *Messiam proditum*
ממקום אחר *ex loco alio*, in quo id latere putant
Viri doctissimi, quod Vett. Rabb. aliquid intellexe-
rint, discipulis vero suis, prae metu, rimandum, de
supernaturali Messiae proditu, vid. quae ad hanc tra-
ditionem scripsit WAGENSEILIUS, l. l. p. 452. MAIUS
Theol. Iud. Loc. 8. pag. 135. et *Theol. Prophet. Loc. VII.*
pag. 281. Nisi temporum iniuria, aut Iudaeorum per-
fidia, periissent scripta Rabbi cuiusdam HADARSCHAN,
quem saepe laudat RAYM. MART. in *Pug. fidei*, ma-
io-

iori cum fiducia adduceremus, quae scripsisse illum
 ait RAYMUNDUS, ad *Pf. LXXXV: veritas germinabit
 ex terra.* „R. IUDA (*inquit*) hic notat, non dici na-
 „*scetur*, sed *germinabit*, quia *generatio* Messiae erit,
 „non *nativitas*, ut ceterarum creaturarum in mun-
 „do, sed *gignetur sine copula carnali*, ideoque ne-
 „mo nominat patrem eius, utpote qui abscondi-
 „tur, donec veniat ipse et patefaciat nobis, et R.
 „HAKKADOSCH eo usque progreditur, ut virginis
 „Israeliticae, Messiam in utero gesturae, nomen
 „per Gemariam, quae Cabbalae regula est, investi-
 „gare conetur.”

Quod enim recentiores Rabbini, volentes et scien-
 tes, ex Stygio in Christianos odio, a Patrum suorum
 explicationibus aberrarint, ex uno IARCHI perspicimus,
 qui ad *Psal. II: 7.* „Doctores nostri (*inquit*)
 „hunc psalmum interpretati sunt על מלך המשיח
 „de Rege MESSIA, sed, secundum sensum litera-
 „lem, et UT HAERETICIS RESPONDEATUR המיניח,
 „expedit interpretari illum de ipso DAVIDE.” Haec
 enim, aliquot in Editt. omissa, in vett. Editt. ita le-
 cta fuisse, abunde probat POCOCCIUS, ad *Portam Mo-
 sis, C. VIII. p. 314, 315.* — Atque hinc constat, quid
 responderi queat Doctore G. F. SEILER, qui in nu-
 perrimo elegantissimo scripto *die Weissagung &c. pag.*
77 in Not. SCHOETGENIUM, WETSTENIUM, EISEN-
 MENDERUM, plures alios accusat additae mentis chri-
 stianissimae nonnullis Rabbiorum dictis, aut male in-
 tellectis, aut saltem hinc inde male congestis. Scio,
 plures viros doctissimos in ea fuisse haeresi, nec in-
 ferior, nonnullorum nimiam inconsiderantiam huic
 accusationi ansam dedisse; sed neque fugit Virum
 Clariss., ferioris aevi Rabbinos, maioribus suis a-
 stutiores, avitam sententiam de multis vaticiniis mu-

tavisse, ut (quod IARCHI palam profitetur) totis Min-
nim respondeatur.

β.) Alterum, quod, et maiori quidem cum fidu-
cia, observari velim, hoc est; nempe adeo inhae-
sisse huius vaticinii opinionem genti Iudaicae, ut cui-
vis alii, qui se pro Messia iactitasset, scilicet eorum
opinionibus conformem, et qui veri quadam specie
se ex virgine natum iis persuadere instituisset, ob id so-
lum adhaesissent omnes, eumque pro vero Messia ha-
buissent. Testis experientia; historiam nempe habent
STENGELIUS de Exemplis, L. II. IO. à LENT. Sche-
diasm. de Pseudo-Messijs. pag. 483. EISENMENGER. I. I.
Part. II. pag. 664, quam satis lepidam h. l. addidis-
se, volupe est. „Anno MCCXXII Wormatiae, tem-
pore HONORI III, Iudaeus quidam venustam habet
filiam, quacum consuescit iuvenis vicinus. — Hic
Amasiae, quo crudelitatem parentum evitet, sua-
det et iniungit, respondeat constanter, interroga-
ta de graviditate, sibi cum nullo viro rem fuisse,
seque certam esse de virginitate sua illaesa. Iuve-
nis autem aliquando, tempore nocturno, per fo-
ramen, quod antea observaverat in valvis cubicu-
li, mediante canaliculo, Iudaeos, parentes virgi-
nis, blaesa alloquitur lingua, hoc modo: „Vos iu-
sti, Deoque cari coniuges! gaudete! filia enim
vestra, quae virgo est, concepit filium, qui ve-
ster Liberator erit.” Iudaeus, haec audiens,
suscitat uxorem et una cum illa Deum rogat, ut
vocem illam angelicam repeti sinat; haec ad-
vertens astutus amasius, iterum eos alloquens,
mandat, ut filiam suam honore debito prosequan-
tur, illique et filio, ex illa nascituro, bene pro-
spiciant, quia (inquit) ex utero eius virginali pro-
dibit Messias, quem expectatis. Hoc de nuncio
vetuli illi, misere decepti, dum iusti et Deo cari
„ con-